

Yazının Bedeli mi Ödülü mü Ağır Basar? *Başlarken Yalnızsın, Bitirdiğinde Daha da Yalnız*

ARŞ. GÖR. AHMET DURAN ARSLAN*

“Ben ninemi yalnızlık sanmıştım bir keresinde”

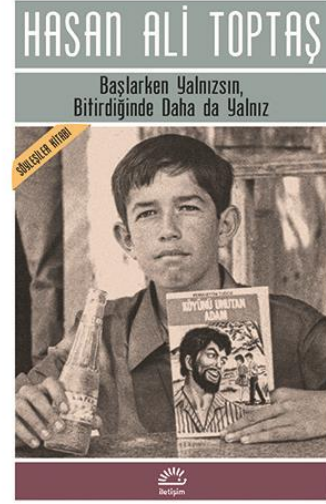
Hasan Ali Toptaş

Yer yer bazı akrabalıklar gösterebilirler dahi aslında her yazar, okur ve metnin sergüzeşti birbirinden farklıdır. Bununla birlikte bir yazının ödülü ya da bedeli de her yazar ve okur için ayrı ayrı şekillenir. Bu metinde bir yazarın, Hasan Ali Toptaş'ın yazı ile kurduğu ilişki üzerine bazı düşünceler paylaşılacak ve onun yazmanın doğasına dair kimi görüşleri tartışılacaktır.

Toptaş kendisiyle yapılan söyleşilerin yer aldığı *Başlarken Yalnızsın, Bitirdiğinde Daha da Yalnız* (2017, Everest) adlı kitabında yazmak üzerine muhtelif düşünceler üretir. En çok vurguladığı konuların başında ise, yazmanın mahremiyet ve hürriyet gerektiren titiz bir eylem olduğu düşüncesi gelir:

“Bana göre, yazmak, her türlü iktidarın etkisi dışında yapılan, çok özel bir şeydir. İktidar devlet olabilir, iktidar okurun eğilimi, eleştirmenin bakışı, editörün anlayışı olabilir. Yazar kalem eline alıp eğildiğinde kâğıdın yüzüne kendi gölgesiyle birlikte bunlardan birinin gölgesi de düşüyorsa, bana göre yazılacak olan metin daha baştan zedelenmiştir” (s. 20).

Toptaş, metnin üzerine düşen gölgeleri yazmanın doğasına aykırı bulup onları sanatsal özerkliğe bir müdahale olarak niteler. Ona göre, bir metnin üzerinde ne kadar az gölge varsa, o metin “evrensel ve özgün olan” a o kadar yaklaşır. Tomris Uyar'ın dediği gibi, “Okura göre yazmak suçtur” (aktaran Toptaş, s. 219). Öte yandan burada yazmanın bir uzlet hâli olduğu da ima edilir. Yani yazar yazma sürecinde inzivaya çekilerek gölgelerden ve seslerden mümkün olduğunda uzaklaşmalı ve yalnızca kendini dinlemelidir. Ancak işte o zaman “zedeli metin”lerden “orijinal metin”lere geçiş mümkün hâle gelir. Bu geçiş ise, yazar ile okur arasındaki iletişimin daha sağlam kurulabilmesi açısından önemlidir. Toptaş'a göre bir yazar ile okur arasındaki en sağlıklı ilişki, o yazarın metinleri ile okuru arasındaki ilişkide gizlidir. Çünkü yazar yazdıklarının içindedir: “Okur[lar], romancının konuklarıdır bir

* Muğla S.K: Ün. Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, ahmetduranarслан@gmail.com, orcid.org/0000-0003-4940-6789
Gönderim tarihi: 30-09-2019 Kabul tarihi: 29-10-2019

anlamda" (s. 264). Dolayısıyla "[o]nu başka yerde aramak ya da başka yerden yola çıkararak tanımak okuru çoğu kez hayal kırıklığına uğrattır." (s. 267)

Toptaş, nitelikli ve kalıcı bir yazar olabilmek için dil ekonomisi bilmek gerektiğinin altını çizer. Paragraflar, cümleler, kelimeler ve hatta harfler üzerinde yoğun mesai harcanmadan inşa edilen metinlerin sağlam bir yapısının olamayacağını düşünür ve ekler: "Kelimeleri kusmayacak, birçoğunu yutacak ve kâğıda yuttuğın kelimelerin boşluğunu bırakacaksın." (s. 75) Anlatıdaki bu bilinçli boşluklar, söylenmeyenler, örtük bırakılanlar okuru cezbedip harekete geçirir. Dolayısıyla okur pasiflikten kurtulup metnin anlam üretim sürecinin aktif bir katılımcısına dönüşür. Benjamin'in dediği üzere, "Açıklama katmadan anlatabilmek, anlatı sanatının yarısı eder." (aktaran Toptaş, 239) Her şeyi okurun eline toptan vermeyip onu düşünmeye, yorumlamaya, dolayısıyla kurmacanın içine davet eden metinler ancak zamana karşı koyabilir. Yazmayı bir anlamda zamana müdahale olarak gören yazarın bu konudaki tavrını şu cümlede görmek mümkündür: "[K]âğıdın yüzüne değil, zamanın yüzüne yazmalı. Kâğıt suretinde görünen zamanın yüzüne" (s. 99). Bu yüzden düşüncelerin, eserlerin aceleye getirilmeden, bir demlenme süreciyle imtihan edilerek oluşturulmasından yanadır. Çünkü ona göre, "hızın olduğu yerde her şey hafif[er]" (s. 212).

Toptaş'ın yazma sürecinde çok önem verdiği şeylerden biri de özgünlük meselesidir. Ona göre, yazarlar daima sanatsal özerklik ilkesi çerçevesinde hareket ederek kendi seslerini bulmaya çabalamalı, koronun silik bir parçası olmaya direnerek aykırı olmayı göze alabilmelidir. Toptaş bu durumu trompet(çi) imgesi üzerinden somutlaştırarak şöyle anlatır:

"Trompet imgesini ben çocukluğumdan beri taşıyorum. Denizli'deki köy düğünlerinde davulcudan, trampetçiden, trompetçiden ve klarnetçiden oluşan dört, beş kişilik bir çalgıcı grubu olurdu. Çocukluğumda çok seyrettim onları. Trompet çalan uzun boylu bir adam vardı, kimi zaman öteki çalgıcıları bırakarak çaldıkları oyun havasının ortasında trompetini göğze doğru diker, farklı, ama çok farklı şeyler çalardı. Ulurdu sanki göğün derinliklerine doğru, haykırırdı... Çok hoşuma giderdi onu seyretmek. Öteki çalgıcılarla aynı notaları çalmayı bırakıp ne zaman farklı bir şeyler çalacak diye sabırsızlıkla beklerdim. Sonraki yıllarda onun bu davranışı giderek anlamını buldu kafamda. Adam koroya dâhil olmaktan bıkip usanıyordu hiç kuşkusuz ve bir an için kendisi olmak istiyordu, isteyince de trompetini göğze doğru dikip aykırı şeyler çalıyordu. İnsan ne kadar farklı olabilir, daha doğrusu ne kadar kendisi olabilir bilemiyorum. Toplum dediğimiz şey geniş bir gardiyan... Herhangi bir üyesinin farklı olmasına dayanamıyor. Ama şunu söyleyebilirim; insan, farklı olmanın faturasını ödemeyi ne kadar göze alabiliyorsa o kadar farklı olabilir" (ss. 280-281).

Kendini bulma yolundaki insanın toplumla çatışması kaçınılmazdır. Çünkü insan, bu arayış sürecinde toplumsal normların sınırlarını zaman zaman ihlâl eder. Benzer şekilde sanat ve

edebiyatta da sanatkârı dizginleyen bazı kanonik çizgiler söz konusudur. Bu çizgileri aşmak için çabalayanlar, Toptaş'ın hikâyesindeki trompetçiyle akrabadır bir bakıma. Koroyu delmek ya da daha geniş manada gardiyanı atlatmak ise "çile"li bir iştir ve ancak bu çileyi göze alabilenler eserlerini zamanın yüzüne yazabilir.

Toptaş, yazma sürecinde his ve sezginin en az bilgi kadar değerli olduğunu belirtir. Ona göre, "yazar bilgiyle yola çıkar ama sezgiyle yol alır" (s. 12). Bu yolda yazar, sezgilerinin ve onların akrabası konumundaki hislerinin rehberliğine kulak vermelidir. Zaten istese de istemese de dünyada yaşanan olaylara kayıtsız kalamaz, onları zihninde ve bedeninde duyumsar. Toptaş konuya ilişkin şunları kaydeder:

"[G]övdemin ağırlığı, üzerinde yaşadığım gezegenin ağırlığıyla aynıymış, hatta ondan bile fazlaymış gibi geliyor bana. Bütün insanlar benim gövdemde yaşayıp ölmüş, bütün savaşlar benim gövdemde olup bitmiş, bütün ülkeler benim gövdemde kurulup yıkılmış gibi... Alabildiğine geniş ve ağırım, bunu hissediyorum. Oldukça yorucu ve katlanılmaz bir durum. Belki de cümlelerle hafiflemeye çalışıyorum biraz. Ya da hafifliyorum diye büsbütün ağırlaşıyorum" (s. 146-147).

Bu ifadeler, Terentius'un "Homo sum humani nil a me alienum puto" (Ben bir insanım ve insana dair hiçbir şey bana yabancı değildir" söylemiyle büyük benzerlik taşır. Buna göre, insanlığın deneyimlediği zorluklara, acılara, hüznülere bigâne değildir yazar. Aksine onları tüm şiddetiyle göğüsler. Benzer şekilde Toptaş, yazarın, doğduğu topraklara da uzak kalamayacağını düşünür. Borges'in dediği gibi, "Ben uzayın derinliklerinde geçen bir öykü yazsam bile o öyküde Arjantin vardır" (aktaran Toptaş, s. 277). Bu anlamda yazarın, içine doğduğu coğrafya ve toplumdan bütünüyle kopmasının ya da onlardan kendini tamamıyla soyutlamasının pek mümkün olmadığı söylenebilir.

Kendini "ezelî bir acemi" (s. 215) olarak tanımlayan Toptaş'a göre, "insan gördüğü şeylerin toplamı kadar uyanık, görmediği şeylerin sonsuzluğu kadar uykuda[dır]" (s. 196). İnsanın uykuda olduğu bu koca sonsuzlukta "usta" olması imkânsızdır. Tanpınar'ın "bitmeyen çıraklık"la, Turgut Uyar'ın "efendimiz acemilik" ve "korkulu ustalık"la ifade ettiği budur bir bakıma. Acemilik, varmak değil yolda olmak; doğruyu, güzeli, hakikati sürekli ve iştahla aramak demektir. İşte bu yüzden Toptaş, yazarın ustalıktan ziyade acemiliğe meftun olması gerektiğini düşünür.

Sonuç olarak *Başlarken Yalnızsın, Bitirdiğinde Daha da Yalnız* kitabı, yazının bedeli ve ödülünün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini savunur. Bunlar birbirine karşıt değil, tam tersine birbirine muhtaç kavramlardır. Aynı gerçek hayatta olduğu gibi kurmaca hayatta da bedelsiz bir ödül mümkün değildir. Gerek yazar gerek okur açısından ödül ancak bedeliyle var olur.

BATI

EDEBİYATINDA AKIMLAR

editör
OKTAY YİVLİ

HATİCE FIRAT
YASEMİN MUMCU
OKTAY YİVLİ
OĞUZHAN KARABURGU
BERNA AKYÜZ SİZGEN
NİLÜFER İLHAN

ÜMMÜHAN TOPÇU
SEFA YÜCE
HANİFİ ASLAN
METİN AKYÜZ
MEHMET SÜMER
YAKUP ÖZTÜRK

Günce Yayınları

Prof. Dr. Önder Göçgün

TİYATRO DENEN HAYAT SAHNESİ

Günce Yayınları

PROF. DR. ÖNDER GÖÇGÜN

Türk Tasavvuf Şiiri

AÇIKLAMALI VE YORUMLU ÖRNEKLERLE

Günce Yayınları

MODERN TÜRK EDEBİYATI

editör
OKTAY YİVLİ

MUHARREM DAYANÇ
OKTAY YİVLİ
MACİT BALIK
MAHMUT BABACAN
SEVİM ŞERMET

YASEMİN MUMCU
BEDİA KOÇAKOĞLU
NİLÜFER İLHAN
MAKSUT YİĞİTBAŞ
SELAMİ ALAN

Günce Yayınları